

**Повідомлення про оприлюднення
проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України
“Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою
недопущення поширення інфекційних хвороб”**

З метою отримання зауважень та пропозицій до проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України “Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб” та аналізу регуляторного впливу зазначеного проекту Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів робить оголошення про його публікацію.

Повний пакет документів до проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України “Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб” розміщено в мережі Інтернет на офіційному веб-сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (www.consumer.gov.ua).

Зауваження та пропозиції стосовно проекту та аналізу регуляторного впливу у письмовій та електронній формі просимо надавати протягом місяця з дня опублікування цього оголошення за адресою:

01011, м. Київ, вул. Арсенальна, 9/11, Державна регуляторна служба України, e-mail: inform@dkrp.gov.ua;

01001, м. Київ, вул. Б. Грінченка, 1, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

**Голова
Держпродспоживслужби України**

Володимир ЛАПА

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Н А К А З

Київ

№ _____

Про затвердження Інструкції
щодо утримання свиней з метою
недопущення поширення
інфекційних хвороб

Відповідно до статей 6 та 7 Закону України “Про ветеринарну медицину”, підпункту 9 пункту 4 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 року № 1119,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Інструкцію щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб, що додається.
2. Департаменту тваринництва (Кваша М.М.) забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України в установленому законодавством порядку.

3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра Краснопольського Я.В.

Міністр

Т.В. Кутовий

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства аграрної політики
та продовольства України

№ _____

**Інструкція щодо утримання свиней з метою недопущення поширення
інфекційних хвороб**

I. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена з метою охорони території України від проникнення хвороб тварин з інших територій і карантинних зон, захисту тварин та населення від збудників та хвороб тварин і призначена для особистих селянських господарств, господарств населення та суб'єктів господарювання усіх форм власності, які утримують (вирощують) свиней і визначає сукупність господарських, зоотехнічних і ветеринарних заходів, які забезпечують належну санітарну культуру, збереження здоров'я тварин, отримання від них високої продуктивності, охорону навколишнього середовища і поширюється на підприємства всіх форм власності, які проектуються, будуються, реконструюються, та діючі свинарські підприємства, на фізичних осіб, які займаються вирощуванням свиней.

1.2. Ця Інструкція розроблена відповідно до законів України «Про ветеринарну медицину», «Про особисте селянське господарство», «Про фермерське господарство», «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин», «Про

охорону навколишнього природного середовища», Державних будівельних норм України, Кодексу здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (МЕБ).

1.3. Розподіл по кількості поголів'я свиней, які одночасно утримуються в суб'єктах господарювання усіх форм власності, особистих селянських господарствах та господарствах населення (далі - господарство):

- 1) дрібне господарство – до 15 голів свиней;
- 2) мале господарство – до 200 голів свиней;
- 3) середнє господарство – від 201 до 3000 голів свиней;
- 4) спеціалізоване господарство – від 3000 і більше голів свиней.

II. Терміни та їх визначення

У цій Інструкції терміни вживаються в таких значеннях:

вакцинація – система профілактичних щеплень свинопоголів'я у визначені строки і періодичністю, спрямованих на недопущення виникнення захворювань протягом усього періоду утримання;

ветеринарно-санітарний пропускник (ветсанпропускник) – комплексна споруда, яка унеможлиблює надходження на територію господарства забруднених збудниками інфекційних хвороб транспорту, персоналу, тари тощо і має такі відділення (блоки): санітарне (прохідну з дезкилимками, гардеробну з сушильною шафою, душові установки, пральню, приміщення для дезінфекції спецодягу та спецвзуття) та дезінфекційне приміщення, необхідне обладнання або спеціальні установки для дезінфекції транспортних засобів і тари);

ветеринарно-санітарні розриви – мінімальна відстань між приміщеннями для утримання свиней або між приміщеннями та іншими спорудами, а також від приміщень для свиней до інших господарств з вирощування тварин, підприємств із забою тварин і переробки продукції тваринного походження, житлових будинків, автомобільних шляхів та залізниць;

домінуючі вітри – напрямки вітрів що переважають протягом року;

дрібне господарство – суб'єкт господарювання усіх форм власності, особисте селянське господарство або господарство населення, в якому утримується до 15 голів свиней;

закритий режим роботи – комплекс адміністративно-господарських заходів, спрямованих на недопущення занесення на територію господарства збудників інфекційних захворювань тварин, який, в тому числі, передбачає створення суцільної огорожі території господарства, наявності ветсанпропускника, діючих дезбар'єрів, дезкилимків, особливого режиму роботи персоналу;

знищення – механічна, фізико-хімічна, біологічна або інша обробка та розміщення (захоронення) продукції або її залишкових компонентів у спеціально визначених місцях з метою зниження ризиків поширення будь-яких інфекційних хвороб;

зnezараження – заходи, спрямовані на знищення патогенних та умовно патогенних збудників у приміщеннях, обладнанні, інструментах, матеріалах, речовинах;

компартмент – субпопуляція тварин одного або декількох структурних підрозділів господарства з однією системою формування закритого режиму роботи, яка має окремий санітарний статус відносно однієї або декількох хвороб, по відношенню до яких застосовуються окремі заходи державного ветеринарно-санітарного нагляду, профілактики та забезпечення закритого режиму роботи;

компартменталізація – процедура визначення субпопуляцій, що характеризуються особливим зоосанітарним статусом, який визначається з урахуванням практики виробництва і вирощування та принципів біологічної безпеки;

корми – продукти тваринного, рослинного, мікробіологічного та хімічного походження, у тому числі готові корми та комбікорми, що використовуються для годівлі тварин самотійно або в суміші, містять поживні речовини у засвоюваній формі і не справляють негативного впливу на здоров'я тварин;

літній табір – постійне утримання тварин на відкритому повітрі;

мале господарство – суб'єкт господарювання усіх форм власності, особисте селянське господарство або господарство населення де утримується від 15 до 200 голів свиней;

особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму;

профілактичні перерви – проміжок часу між черговими партіями свиней, протягом якого приміщення вільні від тварин;

середнє господарство – суб'єкт господарювання усіх форм власності, особисте селянське господарство або господарство населення для утримання від 201 до 3000 голів свиней;

фермерське господарство – є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до Закону України «Про фермерське господарство»;

утилізація – використання продукції як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів.

Інші терміни застосовуються у значенні, визначеному в Законі України «Про ветеринарну медицину».

III. Ветеринарно-санітарні об'єкти

Ветеринарно-санітарний об'єкт - споруда, приміщення, будівля, обладнання та інші засоби, включаючи транспортні засоби, що використовуються у виробництві або обігу продукції свинарства.

3.1. Дезінфекційний блок або дезбар'єри розміщують на головному в'їзді на територію господарства і блокують із ветсанпропусником. Дезбар'єр повинен забезпечувати дезінфекцію транспорту, при застосуванні наливних дезбар'єрів довжина водного дзеркала повинна бути не меншою 9 метрів.

3.2. Ветеринарний пункт – складається з амбулаторії та діагностичного відділу. Амбулаторія складається з кімнати фахівців, аптеки, кімнати з холодильною камерою для зберігання біопрепаратів, стерилізаційної, кімнати для розтину та складу для деззасобів.

Ветеринарний пункт розміщують та/або блокують з ветсанпропусником.

3.3. Забійно-санітарний пункт по можливості блокують з ветеринарною лабораторією (в разі її наявності) або ветеринарним пунктом і розміщують на лінії огороження господарства. До його складу входять: забійне відділення з приміщеннями для забою свиней, розкриття шлунково-кишкового тракту тварин, засолу шкур і тимчасового зберігання туш і шкур тварин, утилізаційного відділення, відділення для розтину з утилізаційною камерою та душовою. Покриття стін вказаних відділень повинні бути гладкими, без виступів та забезпечувати проведення їх щоденного миття і дезінфекції.

Забійно-санітарний пункт розміщується на відстані не менше 50 м від приміщення для карантину та приміщень, де утримуються свині.

В утилізаційному відділенні встановлюють автоклав або піч для спалювання трупів. При утилізації сировини автоклавуюванням передбачають дві кімнати: для сировини і знешкодження конфіскатів. У стіні між цими кімнатами встановлюють автоклав, завантаження його здійснюють у кімнаті для сировини, а вивантаження в кімнаті для знешкоджених конфіскатів.

При розташуванні господарства в зоні діяльності заводів з виробництва м'ясо-кісткового борошна забійно-санітарний пункт передбачають без утилізаційного відділення. У цьому випадку в складі забійно-санітарного пункту обладнують ізоляційну холодильну камеру для короткочасного (до 3-х діб) зберігання трупів і конфіскатів від вимушено забитих тварин.

3.4. До складу забійного майданчика входять приміщення для забою тварин і для зберігання продуктів забою. Забійний майданчик розміщують у

виробничій зоні якнайдалі (не менше 50 м) від свинарників та огороджують суцільним парканом.

3.5. Приміщення для карантину розміщують відокремлено від виробничих приміщень господарства, огороджують суцільним або сітчастим парканом заввишки 2 м та обладнують самостійний в'їзд (виїзд) з дезбар'єром на дорогу загального користування.

Розміри будівлі для карантину визначають циклограмою надходження та руху поголів'я з розрахунку тривалості карантинування кожної групи свиней в ізольованих секціях протягом 30 діб, періоду санітарної обробки і дезінфекції вивільнюваних приміщень не менше 4 діб.

Передбачають наявність приміщення для зберігання ветеринарних препаратів та інструментів, для зберігання кормів, інвентарю.

3.6. Ветсанпропускник будують на лінії розмежування адміністративно-господарської і виробничої зони.

Склад і розміри санітарно-побутових приміщень для обслуговуючого персоналу свиногосподарства (ферми) проектують згідно з нормами до проектування. Крім цього, в складі ветсанпропускника передбачають приміщення для дезінфекції, прання і сушки спецодягу та спецвзуття.

У прохідній ветсанпропускника встановлюють цілодобове чергування.

Перед входом у ветсанпропускник як зі сторони зовнішньої території, так і зі сторони виробничої зони, встановлюють дезбар'єри (кювети з килимками або тирсою), змочені дезрозчином. Розмір дезбар'єру повинен виключати можливість його оминати відвідувачем.

Ветсанпропускник включає ряд приміщень, які обладнані наскрізними душовими кабінами, що забезпечують весь працюючий персонал необхідною обробкою. Душові кабіни встановлюють таким чином, щоб всі працюючі при заходженні на територію ферми та при виході з неї проходили через них.

Ветсанпропускник розділяють на «чисту» та «брудну» зони. В «брудній» зоні ветсанпропускника працівники господарства знімають свій домашній одяг і взуття, залишають їх в гардеробній домашнього одягу (в шафі), закріпленому за кожним працівником, приймають душ та в «чистій» зоні одягають в

гардеробній чистий продезінфікований спецодяг і спецвзуття. Переміщення одягу між «чистою» і «брудною» зоною заборонене. Після закінчення роботи працівники знімають спецодяг і спецвзуття, приймають душ і одягають власний одяг.

3.7. Ветеринарні об'єкти обладнують каналізацією для відведення стічних вод.

3.8. Пункт зі штучного осіменіння при спеціалізованому господарстві розміщують на території племінного репродуктора або промислового комплексу.

У складі пункту штучного осіменіння передбачають приміщення для утримання кнурів, лабораторно-технологічну кімнату.

IV. Вимоги до закритого режиму роботи на малих, середніх та спеціалізованих господарствах

4.1. Всі малі, середні та спеціалізовані господарства усіх форм власності, що займаються вирощуванням та відгодівлею свиней, працюють в закритому режимі роботи.

Вхід на територію малих, середніх та спеціалізованих господарств стороннім особам, а також в'їзд транспортного засобу, не пов'язаного з їх обслуговуванням, забороняється.

4.2. При цьому особи, що відвідують малі, середні або спеціалізовані господарства, проходять санітарну обробку і реєструються в спеціальному журналі. Крім того, особа, що відвідує вказані господарства (включаючи посадових осіб органів, уповноважених на здійснення державного контролю (нагляду)), не повинна відвідувати інше господарство, контактувати з домашніми або дикими свинями (включаючи полювання) та не брати участь в здійсненні протиепізоотичних заходів щонайменше останні 2 тижні.

4.3. Територію малих, середніх та спеціалізованих господарств поділяють на такі зони:

1) виробничу, в якій можуть виділяти репродуктивний і відгодівельний сектори, вигульні майданчики з твердим покриттям, ветеринарно-санітарні об'єкти, які розташовують відповідно до технологічного процесу, територію виробничої зони огорожують суцільною огорожею по всьому периметру, яка унеможливує проникнення на її територію сторонніх осіб, диких та безпритульних (синантропних) тварин;

2) адміністративно-господарську, яка може включати будівлі і споруди адміністративно-господарських служб, об'єкти для інженерно-технічного обслуговування (гараж, технічні склади, механічні майстерні), споруди для зберігання і приготування кормів. Кормоцех розташовують при в'їзді на територію господарства. У безпосередній близькості до кормоцеху або в блоці з ним розміщують склад концентрованих кормів, сховища для коренеплодів, силосу та інших кормів.

4.4. Вхід у виробничу зону малих, середніх та спеціалізованих господарств дозволяється тільки через ветсанпропускник, а в'їзд транспорту – через постійно діючий дезінфекційний бар'єр (дезінфекційний блок). На ветсанпропускнику ведуться журнали: виходу на роботу спеціалістів, відвідування сторонніми особами, руху та проведення дезінфекції транспорту, приготування дезрозчинів та заправки дезбар'єрів, прання та дезінфекції спецодягу.

Всі інші входи на виробничу зону малих, середніх та спеціалізованих господарств повинні бути закриті.

4.5. Виходити в спецодязі і спецвзутті, а також виносити їх за межі малих, середніх та спеціалізованих господарств забороняється.

4.6. При вході в ізольоване приміщення (секцію) встановлюють дезванночки або дезкилимки. З внутрішнього боку дверей при вході в склади комбікормів, кормокухню, ветеринарні об'єкти облаштовують дезковрики, заповнені тирсою або іншим пористим матеріалом, зволожують дезрозчином.

4.7. На кожній технологічній ділянці облаштовують туалет з умивальником.

4.8. Для обслуговування тварин закріплюють за кожною технологічною (виробничою) групою відповідальних людей, які мають знання з технічного стосовно утримання, годівлі, догляду за тваринами, та які пройшли медичне обстеження відповідно до чинних нормативних документів.

Особи, хворі туберкульозом, теніаринхозом, сальмонельозом й іншими захворюваннями, спільними для людини і тварин, до роботи в малих, середніх та спеціалізованих господарствах не допускаються.

4.9. Обслуговуючий персонал забезпечують спецодягом та спецвзуттям із розрахунку не менше двох комплектів на працівника. Обладнання, інвентар, спецодяг, спецвзуття та інші предмети маркують і закріплюють за ділянкою (цехом). Передавати зазначені предмети із однієї ділянки на інші без попереднього знезараження забороняється.

4.10. У приватній власності громадян, працюючих в малих, середніх та спеціалізованих господарствах, не повинно утримуватись свинопоголів'я. Керівники, зооветеринарні фахівці повинні забезпечувати суворий контроль за наявністю і переміщенням свинопоголів'я малих, середніх та спеціалізованих господарств та дотриманням вимог щодо відсутності свинопоголів'я в приватній власності громадян, які в них працюють.

У випадку захворювання інфекційними хворобами інших сільськогосподарських тварин, що належать працівникам малих, середніх або спеціалізованих господарств, такі працівники зобов'язані повідомляти керівнику та не допускаються до роботи до повної ліквідації хвороби в їх господарстві.

4.11. На території малих, середніх та спеціалізованих господарств забороняється утримувати собак (крім сторожових), котів, а також інших видів тварин, включаючи птицю. Сторожові собаки повинні бути зареєстрованими та з відповідними відмітками в паспорті про щеплення проти сказу, інші обробки та постійно знаходитися лише на території господарства.

4.12. На території радіусом три кілометри від малих, середніх та спеціалізованих господарств все свинопоголів'я особистого і суспільного

користування піддаються профілактичним обробкам проти інфекційних захворювань відповідно до плану протиепізоотичних заходів з урахуванням епізоотичної ситуації.

Ветеринарним фахівцям малих, середніх та спеціалізованих господарств забороняється обслуговування тварин, що знаходяться в особистому користуванні громадян. Відповідальність за організацію цієї роботи покладається на керівника господарства.

Використання імунобіологічних препаратів фахівцями ветеринарної медицини малих, середніх та спеціалізованих господарств здійснюється виключно за узгодженням з головним державним інспектором ветеринарної медицини району (міста).

4.13. Для забезпечення технологічного процесу у виробничій зоні виділяють спеціальний внутрішньогосподарський транспорт. Крім того, на території малих, середніх та спеціалізованих господарств проводять розподіл «чистих» (підвезення кормів, тварин) та «брудних» (вивезення гною, загиблих тварин, відходів забою) автотранспортних шляхів з розрахунку виключення їх перетинання.

4.14. Тварини, що підлягають вимушеному та внутрішньогосподарському забою, перевозять на забійно-санітарний пункт (забійну площадку) спеціальним транспортом, що виключає витоки біоматеріалу.

4.15. Туші від вимушеного забою в обов'язковому порядку піддаються дослідженням в уповноваженій лабораторії ветмедицини. В залежності від результатів дослідження їх відправляють на м'ясопереробне підприємство або утилізують. До отримання результатів дослідження і відправлення на переробку туші зберігають в холодильних камерах забійно-санітарного пункту.

4.16. Вивіз трупів і боєнських відходів для виробництва м'ясо-кісткового борошна проводять спецавтотранспортом, який регулярно піддають дезінфекції.

4.17. Санітарний день проводять не рідше ніж один раз на місяць з метою очистки приміщень, поточного ремонту.

Обов'язковою умовою для використання приміщень є принцип «порожньо-зайнято», з обов'язковою санацією приміщень впродовж двох-п'яти днів.

4.18. На територію виробничої зони малих, середніх та спеціалізованих господарств забороняється приносити продукти тваринного походження. Приймання їжі дозволяється на території адміністративної зони у відведених для цього місцях, які обладнані санітарним приміщенням та умивальниками.

4.19. Навколо приміщень в яких утримуються свині не рекомендується створювати насадження плодово-ягідних дерев та кущів для зменшення ймовірності заселення їх синантропними та дикими тваринами.

4.20. Забороняється використовувати для утримання тварин літні табори.

4.21. Обслуговуючий персонал та працівники малих, середніх та спеціалізованих господарств зобов'язані проходити обов'язкові профілактичні медичні огляди у встановленому законодавством порядку.

V. Ветеринарно-санітарний режим в дрібних господарствах

5.1. При утриманні свиней в дрібних господарствах кожен власник повинен дотримуватись та виконувати ветеринарно-санітарні вимоги або проводити еквівалентні до них санітарні заходи, які дають змогу досягти рівноцінного рівня санітарного захисту тварин та людини.

5.2. З метою запобігання занесенню збудників інфекції на територію дрібного господарства придбання тварин здійснюється тільки за наявності відповідних ветеринарних документів в осіб чи підприємців, які їх реалізують.

5.3. При придбанні тварин власник повинен вимагати у постачальника чи в особи, що продає їх населенню, ветеринарні документи, які засвідчують благополуччя господарства-постачальника та регіону, де він знаходиться, щодо інфекційних хвороб, дати проведення щеплень, стан здоров'я тварин, результати проведених лабораторних досліджень.

5.4. Придбані тварини повинні пройти профілактичний карантин. Для цього їх утримують окремо від загального поголів'я протягом 30 днів. У період карантину власник повинен повідомити спеціаліста ветеринарної медицини про придбання тварин, виконувати надані ним рекомендації щодо їх утримання в цей період та сприяти проведенню необхідних лабораторних досліджень тощо.

Тварин розміщують у чистому, продезінфікованому приміщенні. Нове приміщення також перед тим, як помістити тварин, очищають і дезінфікують.

5.5. Для профілактики захворювань тварин власник повинен забезпечити комплекс заходів, які сприяють збереженню поголів'я в дрібних господарствах, а саме:

- 1) дотримання норм щільності;
- 2) належна годівля, своєчасне прибирання годівниць;
- 3) дотримання основних параметрів мікроклімату, вентиляції, освітленості в приміщенні та зоогігієнічних умов утримання;
- 4) проведення своєчасного видалення гною та дезінфекції кліток, приміщень, обладнання та інвентарю;
- 5) своєчасне виявлення та знищення ектопаразитів і мишеподібних гризунів у приміщенні;
- 6) забезпечення достатньою кількістю питної води, своєчасна заміна води.

5.6. Консультації та допомогу до визначення придатності води власник може отримати в територіальних установах санітарно-епідеміологічної служби або в лабораторії ветеринарної медицини.

5.7. У приміщенні, де утримуються тварини, треба проводити дератизацію та мінімізувати можливість проникнення гризунів.

5.8. Приміщення для утримання тварин повинні бути обладнані природною припливно-витяжною вентиляцією, зручними для очищення та миття.

5.9. Побілка стелі, стін, допоміжного обладнання повинна проводитися у міру забруднення, але не рідше одного разу на рік. Одночасно з побілкою повинна проводитися дезінфекція.

5.10. Для прибирання гною, підстилки, сміття потрібно використовувати закріплений за цим приміщенням інвентар, який необхідно періодично мити та дезінфікувати.

5.11. Дрібний інвентар необхідно дезінфікувати шляхом занурення на 5 хвилин в окріп або знезаражувати одновідсотковим розчином їдкого натру або іншими деззасобами, які зареєстровані в Україні, згідно з настановами щодо їх використання, великий інвентар та обладнання потрібно зрошувати дезрозчинами за допомогою гідропульту тощо.

5.12. Під прямі сонячні промені рекомендується ставити чисті годівниці, поїлки, інший інвентар.

5.13. Передбачено обробляти паяльними лампами чи спеціальними пальниками з вогнем (фламбуванням) підлогу, клітки, годівниці, поїлки, виготовлені з негорючих матеріалів, що є водночас дезакарицидним механічним засобом. При цьому необхідно дотримуватися правил протипожежної безпеки.

5.14. З метою проведення заходів з дезінсекції (знищення комах) необхідно:

- 1) територію та приміщення постійно тримати в чистоті;
- 2) попереджувати виплід мух, для чого своєчасно видаляти сміття та нечистоти;
- 3) закривати дрібною сіткою вікна;
- 4) не рідше одного разу на тиждень (літній період року) проводити обробку смітників та вигрібних ям дезінфекційними та інсектицидними

засобами, затвердженими Міністерством охорони здоров'я України в установленому порядку.

5.15. Для захисту від гризунів приміщень, у яких утримуються тварини, необхідно:

1) оббивати пороги та двері приміщення, де утримуються тварини, на висоту 40-45 см листовим залізом або металевою сіткою;

2) заливати отвори в стінах, підлозі цементом з металевою або скляною стружкою;

3) щоденно очищати від залишків корму годівниці;

4) поїлки, підлогу (сітчасту і планчасту) періодично очищати від бруду.

5.16. Годівниці, поїлки, обладнання для приготування кормів очищають і миють гарячою водою з двохвідсотковим розчином кальцинованої соди або іншим миючим засобом, з подальшим промиванням проточною водою.

5.17. Перед проведенням санітарних обробок тварин виводять з приміщення.

5.18. Територію дрібних господарств необхідно постійно підтримувати в чистоті. Гній складають на окремо виділеному майданчику для біотермічного знезараження. Використання гною як добрива без біотермічного знезараження забороняється.

5.19. Власник при обслуговуванні тварин повинен дотримуватися правил особистої гігієни.

5.20. До роботи з тваринами не допускаються особи, які хворіють на туберкульоз, хронічну дизентерію та інші зоонозні хвороби.

5.21. Власник повинен мати окремий робочий одяг і зберігати його в нежилій частині приміщення.

Для зберігання верхнього одягу і взуття в приміщенні встановлюють окрему шафу. Забороняється носити спецодяг за межами приміщення, де утримуються тварини, а також одягати поверх нього будь-який домашній одяг. Весь спецодяг необхідно регулярно прати (один раз на тиждень) та дезінфікувати.

5.22. Після роботи з тваринами необхідно змінити спецодяг, спецвзуття та вимити руки. Для миття і знезараження рук потрібно мати умивальник, мило, чистий рушник, бачок з дезрозчином.

5.23. При утриманні свиней на підстилці використовують тільки сухий підстилковий матеріал, який зберігають у закритих приміщеннях. Категорично забороняється використовувати цвілу, мерзлу, сиру підстилку.

5.24. У період вирощування тварин власник повинен щоденно спостерігати за їх фізіологічним та клінічним станом, за поїданням кормів, споживанням води, контролювати динаміку приросту ваги.

5.25. При виявленні будь-яких відхилень від нормального фізіологічного стану тварин, при яких спостерігаються клінічні прояви хвороби або загибель, власник повинен терміново повідомити фахівця територіальної установи ветеринарної медицини, який відбере проби матеріалу від тварин та направить в лабораторію ветмедицини для проведення необхідних лабораторних досліджень в порядку, передбаченому законодавством.

Подальші дії повинні проводитися під контролем спеціаліста ветеринарної медицини.

5.26. Для тварин, які захворіли, необхідно мати окрему спеціальну клітку-ізолятор. Крім того, виділяється спеціальний інвентар та обладнання.

5.27. Для профілактики заразних хвороб, крім загальних санітарних заходів, проводять вакцинацію тварин.

Всі щеплення свиней та діагностичні дослідження проводяться фахівцями ветеринарної медицини в порядку, передбаченому законодавством.

5.28. При виконанні ветеринарно-санітарних заходів необхідно чітко виконувати вказівки спеціалістів ветеринарної медицини, надавати їм всебічну допомогу, сприяти у проведенні обов'язкових щеплень, взятті крові для необхідних лабораторних досліджень, у проведенні дезінфекції, дератизації, дезінсекції тощо.

VI. Ветеринарно-санітарні вимоги при комплектуванні, утриманні та годівлі

6.1. Комплектування і розширення господарств допускається здоровими тваринами тільки з господарств, які за рівнем компартменталізації є не нижчими господарства, яке комплектується.

6.2. Якщо закупівля тварин здійснюється в межах адміністративного району (міста), то суб'єкт господарювання, який планує заповувати тварин, звертається із листом-заявою до головного державного інспектора ветеринарної медицини району (міста), в якому вказує господарство, з якого планується закупівля, кількість тварин, вік, стать, породу і мету закупівлі. Завезення може бути проведене лише за письмовим погодженням головного державного інспектора ветеринарної медицини району (міста).

6.3. Якщо закупівля проводиться із-за меж адміністративного району (міста), але в межах області, то суб'єкт господарювання звертається з аналогічним листом-заявою до головного державного інспектора ветеринарної медицини району (міста), який з'ясовує епізоотичний стан господарства-постачальника з головним державним інспектором ветеринарної медицини району (міста), де розташоване господарство-постачальник і повідомляє власника про можливість такого переміщення.

6.4. Якщо закупівля проводиться із-за меж області, але в межах України, то суб'єкт господарювання звертається з аналогічним листом-заявою до головного державного інспектора ветеринарної медицини області, попереднього погодивши його з головним державним інспектором ветеринарної медицини району (міста). Головний державний інспектор

ветеринарної медицини області звертається до головного державного інспектора ветеринарної медицини області, де розташоване господарство з якого планується завіз, із запитом про епізоотичне благополуччя господарства-постачальника. Після отримання відповіді він повідомляє власника про можливість такого переміщення.

6.5. У кожному із зазначених у пунктах 6.2.-6.4. цієї Інструкції випадку господарство-постачальник відбирає групу тварин, які призначені для реалізації, і ставить їх на профілактичне карантинування із проведенням відповідних ветеринарно-профілактичних заходів.

6.6. Перед постановкою тварин в приміщення проводять обов'язковий ремонт, прибирання та дезінфекцію із лабораторним контролем якості її проведення, підготовку мікроклімату і температурного режиму.

6.7. Формування технологічних груп здійснюється з обов'язковим розрахунком технології утримання, кількості вільних місць (станків для тварин) та резерву вільних станків.

6.8. Всі тварини, якими комплектується господарство, мають бути ідентифіковані.

6.9. Тварин в приміщеннях розміщують у відповідності з різними віковими групами та забезпеченням необхідної площі.

6.10. Холостих, поросних свиноматок та кнурів розміщують в окремих приміщеннях або станках. У господарствах отримання молодняку рекомендується організувати на основі турових або циклічно-турових опоросів.

6.11. Забороняється використовувати кнурів, які використовуються без ветеринарно-санітарного контролю.

6.12. В період осіменіння і першої стадії супоросності (до 32 днів) свиноматок рекомендовано утримувати фіксовано в індивідуальних станках

площею не менше 1,2 м². З супоросністю більше 32 днів рекомендоване групове утримання маток на площі розміщення не менше 1,9 м² на голову.

За два-три дні до опоросу свиноматок рекомендовано переводити в індивідуальні підготовлені станки.

6.13. При переведенні свиноматок із одного приміщення в інше рекомендовано зберігати попередньо сформовані групи, не допускаючи їх перемішування.

Підсисних свиноматок рекомендовано утримувати в індивідуальних станках.

6.14. Після закінчення кожного виробничого циклу вирощування та утримання свинопоголів'я в ізольованих секціях роблять профілактичні розриви не менше як два-п'ять днів з обов'язковим проведенням:

- 1) ретельної механічної очистки та миття водою підлоги, станків, стін каналів гноєвідведення;

- 2) дератизації, знищення синантропних птахів та дезінсекції;

- 3) дезінфекції деззасобами відповідно до настанов з їх використання;

- 4) просушування приміщення;

- 5) приведення параметрів мікроклімату приміщення до технологічних норм.

Дезінфекцію окремих станків для опоросу проводять по мірі їх звільнення.

6.15. Станки для утримання кнурів дезінфікують один раз на місяць або після їх вибраковки чи переведення.

6.16. Хворих свиноматок і поросят утримують окремо в індивідуальних станках. При масовому захворюванні тварин переводять на карантинний режим з обов'язковим проведенням лікувально-профілактичних заходів всім тваринам цього приміщення та проведенням аерозольної дезінфекції.

6.17. Для профілактики стресових явищ не допускаються поєднання вакцинації свиноматок і поросят з процесами перегрупування, зважування тощо. Лікувально-профілактичні маніпуляції необхідно закінчити до перегрупування.

6.18. Комплектацію стада здійснюють у відповідності з такими вимогами:

- 1) збереження первинної групи тварин;
- 2) групи свиноматок з встановленою поросністю у межах технологічного циклу;
- 3) тварини, які поступають з інших господарств, проходять карантинування впродовж 30 днів з проведенням обов'язкових лікувально-профілактичних та діагностичних заходів.

6.19. Для годівлі рекомендовано використовувати незаражені корми (обов'язкова вимога для господарств III рівня компартменту). Заборонено використання харчових відходів для годівлі свиней.

VII. Профілактичний карантин свиней

7.1. Тварини, що виходять в інші господарства та надходять до господарств, підлягають обов'язковому профілактичному карантину протягом 30-денного періоду.

7.2. Протягом профілактичного карантину тварини утримуються окремо у спеціально відведених ізольованих місцях (приміщеннях для карантину) під наглядом державного інспектора ветеринарної медицини або уповноваженого лікаря ветеринарної медицини та підлягають ветеринарно-санітарному обстеженню.

7.3. Під час карантину тварини піддаються клінічному огляду, термометрії, проведенню комплексу лабораторних досліджень відповідно до

діючих інструкцій з профілактики та ліквідації інфекційних захворювань та за потреби проводиться їх вакцинопрофілактика.

7.4. Тварини допускаються у стадо тільки після закінчення профілактичного карантину тварин на підставі акта зняття з карантину за погодженням державного інспектора ветеринарної медицини.

VIII. Компартменталізація свинарських господарств

8.1. Система компартментів застосовується з метою забезпечення відповідного епізоотичного статусу свинарських господарств різного типу та запобігання поширенню заразних хвороб тварин. Вона поширюється на фізичних й юридичних осіб, що займаються утриманням та вирощуванням свиней.

8.2. Компартменталізація проводиться на основі аналізу ризиків, пов'язаних з поширенням збудників заразних хвороб тварин, включаючи хвороби, спільні для людей і тварин, а також токсинів біогенного походження, які можуть викликати отруєння свиней або людей при вживанні в їжу продукції свинарства (далі – патогенні фактори), і характеризує ступінь захищеності компартменту. Компартмент створюється по відношенню до однієї або кількох хвороб. Компартмент повинен бути чітко визначений із зазначенням місця розташування всього господарства і його основних складових, у тому числі філій, а також пов'язаних з ними функціональних підрозділів (цеху з виробництва кормів, бійні, переробні підприємства та інше), їх взаємозв'язків і ролі, яку вони відіграють у епізоотологічному відмежуванні тварин компартмента від субпопуляцій з іншим зоосанітарним статусом.

Відповідальний від компартмента зобов'язаний розробити, впровадити і слідувати плану біологічної безпеки у відповідності до пункту 3 статті 4.4.3 Кодексу здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (МЕБ).

8.3. За результатами компартменталізації господарство отримує такі рівні: компартмент I – господарства низького рівня захисту;

компартмент II – господарства середнього рівня захисту;

компартмент III – господарства високого рівня захисту.

8.4. Критерії компартменталізації, переліки питань, порядок встановлення та підтвердження їх відповідності, віднесення господарства до компартментів II-III рівня здійснюється за результатами обстеження господарства державними інспекторами ветеринарної медицини, проведеного за заявою господарства відповідно до цієї Інструкції та порядку, затвердженого наказом Центрального органу виконавчої влади, що формує державну політику у сфері ветеринарної медицини.

8.5. Господарства, що не подали заяви на проведення їх обстеження на предмет віднесення їх до одного з компартментів, не відносяться до жодного компартменту.

8.6. За результатами обстеження господарства складається акт, в якому міститься вичерпна інформація про відповідність господарства критеріям компартменталізації.

8.7. Акт проведення компартменталізації для компартменту I та II надається на затвердження головному державному інспектору ветеринарної медицини відповідної області, а для компартменту III – Головному державному інспектору ветеринарної медицини України або його заступникам.

8.8. До компартменту I відносяться господарства, що відповідають таким критеріям:

1) у господарства не завозяться тварини із зоосанітарним статусом, який відрізняється від субпопуляції тварин даного господарства (включаючи генетичний матеріал і тимчасове введення свиней для будь-яких цілей);

2) господарства не пов'язані з господарствами, які мають нижчий зоосанітарний статус субпопуляції власних тварин технологічно (транспорт, персонал, ветеринарні фахівці тощо), за винятком поставок товарів та продукції з даних господарств;

3) господарство повністю відповідає розділу IV цієї Інструкції.

8.9. До компартменту II відносяться господарства, що повністю відповідають розділу IV цієї Інструкції, а також таким критеріям:

1) у господарства не завозяться тварини з зоосанітарним статусом, який відрізняється від субпопуляції тварин даного господарства (включаючи генетичний матеріал і тимчасове уведення свиней для будь-яких цілей);

2) господарства не пов'язані із господарствами, які мають нижчий зоосанітарний статус субпопуляції власних тварин технологічно (транспорт, персонал, тара, ветеринарні фахівці тощо), за винятком поставок товарів та продукції із даних господарств;

3) у господарствах здійснюється облік кормів, що надійшли, з відповідним визначенням їхнього виробника та режимів приготування;

4) у господарствах проводиться облік всіх ветеринарно-санітарних та лікувальних заходів;

5) серед субпопуляції тварин господарства не було випадків виникнення заразної/заразних хвороби/хвороб свиней, по відношенню до якої/яких визначається зоосанітарний статус компартменту, з профілактичною метою або для цілей міжнародної торгівлі;

б) запроваджені та виконуються програми щоквартального моніторингу, що підтверджують благополуччя щодо заразної/заразних хвороби/хвороб свиней, по відношенню до якої/яких визначається зоосанітарний статус компартменту.

8.10. До компартменту III відносяться господарства, що відповідають критеріям, перерахованим у пункті 8.9 цих Вимог, а також додатково відповідають таким критеріям:

1) у господарство протягом не менше 12 місяців не завозилися тварини із зоосанітарним статусом, який відрізняється від субпопуляції тварин даного

господарства (включаючи генетичний матеріал і тимчасове введення свиней для будь-яких цілей);

2) господарство не пов'язане з господарствами, які мають нижчий зоосанітарний статус субпопуляції власних тварин технологічно (транспорт, персонал, тара, ветеринарні фахівці тощо), за винятком поставок товарів та продукції з даних господарств;

3) вжиті заходи щодо унеможливлення контактування працівників господарств з домашніми та (або) дикими свиньми або відвідування працівниками господарств із іншим зоосанітарним статусом щодо хвороб, відносно яких застосовується компартменталізація;

4) господарство не здійснює вигул свиней;

5) у радіусі 500 метрів відсутні об'єкти, які впливають на рівень біобезпеки господарства, або для такого випадку є відповідні науково-обґрунтовані дані результатів оцінки ризику;

6) за останні 12 місяців не фіксувалось порушень розділу IV цієї Інструкції, які впливають на рівень біозахисту або зоосанітарний статус господарства;

7) використовується виключно внутрішній транспорт для доставки кормів, перевантаження якого відбувається в демаркаційній зоні, або, за умов наявності та підтвердження процедури, еквівалентній даному заходу; наявні відомості щодо термічної обробки корму;

8) запроваджені та виконуються програми щоквартального моніторингу, що підтверджують благополуччя щодо заразної/заразних хвороби/хвороб, по відношенню до якої/яких визначається зоосанітарний статус компартменту, що підтверджується з профілактичною метою або для цілей міжнародної торгівлі.

9) серед поголів'я господарств протягом двох попередніх років не було випадків виникнення заразної/заразних хвороби/хвороб, по відношенню до

якої/яких визначається зоосанітарний статус компартменту III, що підтверджується з профілактичною метою або для цілей міжнародної торгівлі;

10) у корм тваринам господарство використовує винятково незаражені корми, що підтверджується фактично чи документально, та кормові добавки, які не містять потенційно контамінованих складових.

8.11. Про господарства, в яких визначений та затверджений рівень компартименталізації, робиться відповідний запис в Реєстрі свинарських господарств (далі – Реєстр) відповідно до порядку, затвердженого наказом Центрального органу виконавчої влади, що формує державну політику у сфері ветеринарної медицини з вказанням рівня.

8.12. У випадку, якщо в ході планового інспектування господарств виявлено невідповідність хоча б одному із критеріїв компартименталізації, привласнений господарству статус переглядається. Відповідна інформація фіксується в Реєстрі.

8.13. Господарство може подати заяву про віднесення його до компартменту з більш високим рівнем. Розгляд зазначеної заяви здійснюється в тому ж порядку, що й на визначення рівня.

8.14. Переміщення тварин у рамках одного компартменту відбувається без застосування вихідного карантину та за результатами клінічних та лабораторних досліджень. У разі виникнення підозри на хворобу або появи хвороби, по відношенню до якої компартмент був створений (підтверджений), його благополучний статус негайно припиняється. У разі ж її підтвердження статус відкликають, про що інформують країни імпортери, як того вимагають положення статті 5.3.7 Кодексу здоров'я наземних тварин Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (МЕБ).

8.15. Положення розділу VIII цієї Інструкції є підставою для внесення змін у відповідні інструкції щодо особливо небезпечних заразних хвороб свиней, по відношенню до яких визначається зоосанітарний статус компартменту.

ІХ. Гігієна праці та правила безпеки для обслуговуючого персоналу

9.1. При роботі зі свинями необхідно дотримуватися вимог щодо гігієни праці та правил техніки безпеки.

Обслуговуючий персонал забезпечується власником тварин мийними та дезінфекційними засобами, спеціальним одягом, індивідуальними засобами захисту (респіраторами, окулярами, рукавичками, спецодягом, спецвзуттям), які мають попереджувати інфікування, додатково проводиться роз'яснювальна робота щодо дотримання правил особистої гігієни.

9.2. Спецодяг та спецвзуття після кожної зміни знезаражують у пароформаліновій камері, разовий одяг спалюють. Прання та зберігання спецодягу та спецвзуття проводяться на території господарств в окремих кімнатах санпропускника.

9.3. Особи, що працюють з деззасобами, повинні чітко дотримуватись правил особистої гігієни.

Під час використання препаратів, що подразнюють слизові оболонки очей та органів дихання, працювати дозволяється тільки в протигазах або респіраторах та захисних окулярах, а при контакті з концентрованими розчинами необхідно користуватися гумовими рукавичками.

9.4. В аптечках першої допомоги повинні бути нейтралізуючі розчини дезінфекційних речовин (розчин соди, аміаку або борної кислоти), що використовуються в кожному окремому випадку.

9.5. Курити та вживати їжу під час роботи з дезінфекційними речовинами забороняється. Після проведення дезінфекції обличчя та руки необхідно вмити теплою водою з милом.

9.6. При виникненні ознак захворювання (свербіж, висипка, припухлість на шкірі, слабкість, головний біль) у обслуговуючого персоналу необхідно терміново звернутися по медичну допомогу.

Х. Відповідальність за порушення ветеринарно-санітарних правил

Працівники господарств, орендарі, власники тварин, керівники (власники) господарств, які допустили порушення ветеринарно-санітарних правил, визначених у цій Інструкції, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

**Директор Департаменту
тваринництва**

М.М. Кваша

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проект наказу «Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб» (далі – проект наказу) розроблено Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно із Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів за участі Асоціації свинарів України на виконання пункту 16 протоколу № 2 від 17 листопада 2014 року засідання Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при Кабінеті Міністрів України. Необхідністю прийняття проекту наказу є забезпечення виконання першочергових ветеринарно-санітарних заходів щодо недопущення занесення на територію господарств збудників інфекційних хвороб свиней.

2. Мета і шляхи її досягнення

Мета розробки проекту наказу полягає в забезпеченні епізоотичного благополуччя в свиногосподарствах України шляхом проведення заходів з профілактики, діагностики та ліквідації хвороби, чіткому врегулюванню відносин між службою ветеринарної медицини та суб'єктами господарювання незалежно від форм власності, виробництві сільськогосподарської продукції гарантованої якості і безпеки.

3. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють закони України «Про ветеринарну медицину», «Про особисте селянське господарство», «Про фермерське господарство», «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин», «Про охорону навколишнього природного середовища», Державні будівельні норми України.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація наказу не потребує додаткових фінансових витрат.

5. Позиція заінтересованих органів

Проект наказу потребує погодження з Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством екології та природних ресурсів України, Державною регуляторною службою України та державної реєстрації в Міністерстві юстиції України.

6. Регіональний аспект

Проект наказу не стосується розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

6¹. Запобігання дискримінації

У проекті наказу відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

7. Запобігання корупції

У проекті наказу відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

8. Громадське обговорення

Проект наказу пройшов обговорення з Асоціацією свинарів України. Крім того, проект наказу розміщено на сайті Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів www.consumer.gov.ua.

9. Позиція соціальних партнерів

Проект наказу не стосується соціально-трудової сфери.

10. Оцінка регуляторного впливу

Проект наказу є регуляторним актом.

Актуальність та доцільність розробки проекту наказу обумовлено необхідністю вдосконалення законодавчої бази щодо здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за діяльністю потужностей (об'єктів) щодо галузі свинарства.

10¹. Вплив реалізації акта на ринок праці

Проект наказу не має впливу на ринок праці.

11. Прогноз результатів

У разі прийняття наказу спеціалісти ветеринарної медицини зможуть у повній мірі організувати та забезпечити контроль за виконанням ветеринарно-санітарних, технологічних вимог, регламентованих цим наказом, що дасть можливість забезпечити епізоотичне благополуччя господарств щодо хвороб свиней, що сприятиме виробництву якісної і безпечної продукції, а у разі спалаху захворювання дасть можливість швидкої його ліквідації та недопущення розповсюдження.

**Перший заступник Міністра
аграрної політики та
продовольства України**

Я. Краснопольський

«___» _____ 2016 року

Аналіз регуляторного впливу до проекту наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб»

I. Визначення проблеми

Забезпечення здоров'я тварин та епізоотичного благополуччя країни – одне з найважливіших завдань державної служби ветеринарної медицини України, тому приділяється значна увага організації та проведенню заходів щодо захисту тварин та людей від збудників заразних хвороб, насамперед спільних для тварин та людини, а також зменшення або усунення ризиків виникнення таких хвороб.

Набагато легше та економічно вигідніше запобігти виникненню хвороби, ніж вживати заходів з її ліквідації.

На сьогоднішній день епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней (далі – АЧС) на території України, в країнах, які безпосередньо межують з Україною, або мають тісні економічні зв'язки, залишається напруженою, постійно загрожуючи українським виробникам свинини.

За 2015 рік в дев'яти областях нашої держави виявлено 40 випадків цього захворювання, з початку 2016 року вже зареєстровано 14 випадків АЧС.

В країнах-сусідах: Російська Федерація - 820 випадків з 2007 року; Республіка Білорусь - 2 (що є малоімовірним); Польща - 88; Литва - 205; Латвія - 1140; Естонія - 1002.

Як показує аналіз епізоотичної ситуації щодо АЧС в Україні, а також висновки експертів Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) - зазначена ситуація склалася з декількох причин, але однією з основних є ігнорування важливих елементів біозахисту (санпропускник, дезбар'єри, дезкилимки, спецодяг, спецвзуття тощо) та відсутність контролю за станом біобезпеки в свинарських господарствах, за їх роботою в «закритому» режимі.

Підтвердженням цього є зв'язок із дикою фауною, встановлений при проведенні епізоотичних розслідувань практично у кожному випадку АЧС в особистих господарствах громадян.

Також слід враховувати, що в приватному секторі України утримується 3,5 млн. голів свиней, тому порушення ветеринарно-санітарних вимог утримання свиней може призвести до поширення інфекційних хвороб свиней та значної соціальної напруги в державі.

Враховуючи високу стійкість вірусу вказаної хвороби, його здатність до швидкого поширення та майже 100% смертністю серед поголів'я свиней при його потраплянні в господарство, існує необхідність встановлення та врегулювання елементарних правил утримання свиней у господарствах різних форм власності.

З метою недопущення поширення збудника АЧС на інші території та в інші господарства необхідно забезпечити дотримання ветеринарного-санітарних вимог всіма суб'єктами господарювання, діяльність яких пов'язана з вирощуванням, утриманням, реалізацією живих свиней.

Оцінка збитків від АЧС (джерело - Європейський банк реконструкції та розвитку):

Поширення АЧС в будь-якій країні приносить як прямі, так і непрямі збитки. До першої групи можна віднести вартість тварин, знецінення капітальних інвестицій, вартість на додаткове зберігання або термічну обробку фуражного зерна, втрати, пов'язані з унеможливленням бізнесу, вартість протиепізоотичних заходів. Крім цього, до прямих втрат від поширення АЧС необхідно віднести вартість протиепізоотичних заходів, які включають відбір зразків та аналіз, забій, дезінфекцію території та приміщень, утилізацію тварин та встановлення дезбар'єрів. Непрямі включають компенсаційні втрати, обмеження експорту свинини, кормових культур, втрати переробників і виробників кормів, зниження інвестиційної привабливості сектору, збільшення ризиків та вартості фінансових ресурсів, зниження продажів та цін на свинину. Проте якщо перші три елементи ще можуть бути відносно обчисленими, то останні об'єктивно оцінити значно важче.

Втрати від АЧС залежно від локалізації виявлення спалаху суттєво відрізняються. Так, при виявленні осередку вірусу в дикій фауні вони включають вартість відбору зразків, їх аналізу, витрати на спалювання туш, дезінфекцію території та транспорту, діагностичний відстріл в зоні захисту (від 3 до 20 км), відбір діагностичних зразків та їх аналіз. Вартість такого комплексу заходів варіює в межах від 400 до 600 дол. США. Якщо вірус АЧС продовжує розповсюджуватися у дикій фауні, то втрати зростають до 40 тис. дол. США. Проте така оцінка значною мірою занижена, адже зарплата ветеринарних лікарів та єгерів, гонорари мисливців та вартість логістики не враховується, оскільки обліку таких розходів не велося, бо заходи не фінансувалися з державного бюджету.

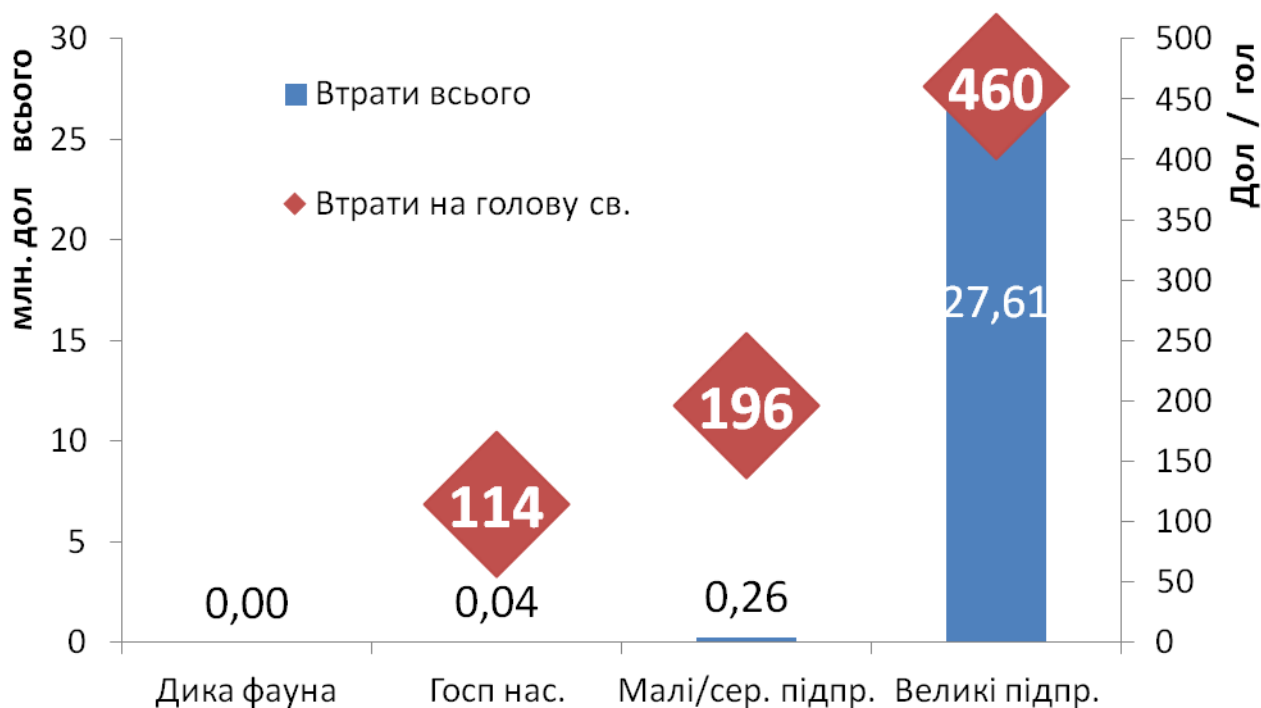
Втрати на ліквідацію спалаху АЧС в господарствах населення оцінюють у 30-55 тис. дол. США, оскільки вони включають компенсацію 85-90% вартості тварин. До переліку витрат на заходи із боротьби з АЧС у господарствах населення окрім заходів боротьби з АЧС у дикій природі включаються компенсація вартості тварин у зоні захисту (250-300 голів) та встановлення дезбар'єрів. Якщо ж виникає векторне чи масове поширення вірусу серед поголів'я свиней на присадибних ділянках, витрати окремо розраховуються для кожної зони захисту навколо спалаху.

Проте, якщо в зону захисту потрапляють свинокомплекси, зерносховища чи незібрані поля зернових, ситуація суттєво змінюється і втрати зростають. Структура втрат при виявленні спалаху АЧС на малих чи середніх підприємствах (з середньою чисельністю поголів'я до 950 голів) складніша, адже включає витрати на ліквідацію спалаху як на підприємстві, так і на превентивні заходи у зоні захисту навколо нього.

Середні витрати в такому випадку становитимуть 241,5 тис. дол. США. З цієї суми більша частина (близько 79%) оплачується за рахунок приватних коштів підприємства, решта заходів здійснюється за бюджетні кошти. Бюджетні кошти компенсують вартість поголів'я у зоні захисту навколо осередку АЧС (25 тис. дол. США), витрати на умиртвлення, утилізацію тварин, дезінфекцію території та транспорту (10 тис. дол. США), податки (6 тис. дол. США) та виплати з біржі праці (10 тис. дол. США). Проте відсоток їх залучення залежить від добросовісності та рівня платоспроможності підприємства.

Знецінення капітальних інвестицій, вартість тварин у господарстві та зберігання зернових, які є безпосередніми втратами господарства, залежить від розміру господарства. Так, їх сума у малих та середніх підприємствах (з

поголів'ям до 950 голів) оцінюється у 190,5 тис. дол. США. Фактичний випадок АЧС на ПАТ «Агрокомбінат Калита» у 2015 році дозволив оцінити збитки від спалаху АЧС на великому свиного господарстві. Окрім явних втрат через знецінення капітальних інвестицій (які склали 14,4 млн дол. США), вартість тварин на фермі (6 млн дол. США), їх умертвлення, утилізацію та дезінфекцію території (0,8 млн дол. США) підприємство понесло й інші збитки: втрати від унеможливлення ведення бізнесу протягом 1 року - 1,2 млн дол. США, від нереалізованої продукції - 5,2 млн дол. США. Загальні втрати від АЧС на ПАТ «Агрокомбінат Калита» сягають 27,6 млн голів. Відтак, втрати у розрахунку на одну голову в господарствах населення 114 дол. США, на маленьких та середніх свинофермах 196 дол. США/голова, на великих промислових комплексах – 460 дол. США/голова.

Втрати від ураження свинопоголів'я вірусом АЧС у розрахунку на одну голову залежно від категорії господарств (джерело: Європейський банк реконструкції та розвитку)

Однак, втрати від АЧС не обмежуються лише збитками підприємств, домогосподарств та відрахуваннями з бюджету на ліквідацію спалаху. До них додаються непрямі втрати на рівні країни, серед яких зниження інвестиційної привабливості сектору, збільшення ризиків та вартості фінансових ресурсів, зниження продаж та ціни на свинину, втрати переробників та виробників кормів, обмеження експорту свинини та кормових культур.

Аналітики ЄБРР оцінили втрати залежно від сценарію розвитку подій. Так, при першому сценарії, коли забивається 50% інфікованих свиней і компенсаційного фонду немає, збитки за перший рік після занесення АЧС на територію України складають 24 млн дол. США при втраті 96 тис. голів. Сценарії 2 та 3 припускають наявність компенсаційного фонду. Тож, при ліквідації 60% інфікованих свиней втрати сягають 15 млн дол. США, а втрати поголів'я становлять 58 тис. Ліквідація 70% інфікованих тварин дозволяє зменшити втрати до 11 млн дол. США та 46 тис. голів, відповідно. На основі описаних сценаріїв був складений прогноз збитків від розповсюдження АЧС в

квітні-грудні 2016р: за умов першого сценарію втрачається 271 тис. голів та 89 млн дол. США, при другому – 118 тис. голів та 40 млн дол. США, при третьому – 84 тис. голів та 28 дол. США.

Крім цього, був сформований прогноз розповсюдження АЧС у 2016 році, згідно якого зона ризику знаходиться у радіусі 200 км від локалізації відомих випадків. Це значить, що зона ризику охоплює усю Центральну та Південну Україну, частину Дніпропетровщини, Харківщини, Хмельниччини та Волинь. Згідно з цією моделлю, до кінця 2016 року може статись ще 41 випадок серед свійських свиней, що викличе необхідність ліквідації 33 тис. тварин, з урахуванням щільності поголів'я та середньої кількості голів на фермі у регіонах, які потрапляють у зону ризику.

Якщо подальша епізоотична ситуація розвиватиметься згідно описаної моделі, втрати поголів'я до 2020 року перевищать 1,2 млн голів чи 160 млн дол. США, а непрямі втрати зростуть на 200-300 млн дол. США.

Втрати несе не лише свинарство, а й економіка країни загалом. Зокрема, поширення АЧС вже викликало торгівельні обмеження, тоді як експорт свинини у 2015-му приніс 55 млн дол. США доходу від цієї зовнішньоекономічної діяльності, а зовнішні поставки кукурудзи – 3 млрд дол. США. Є і такі втрати, які важко оцінити: зміна споживчих преференцій, зниження інвестиційної привабливості, подорожання фінансових ресурсів.

Досвід інших країн також демонструє чималі втрати від поширення АЧС. Наприклад, у Польщі втрати оцінюють у 150-750 млн євро, у Російській Федерації – 1 млрд дол. США, 50 млн євро втратили країни Балтики, Куба – 9,4 млн дол. США, а негативний результат від класичної чуми свиней у Нідерландах склав 2,3 млрд дол. США.

В даний час в Україні діють «Ветеринарно-санитарные правила для специализированных свиноводческих предприятий», затверджені Головним Управлінням ветеринарії з Державною ветеринарною інспекцією Держагропрому СРСР 04.11.1986. Проте, враховуючи значну кількість в Україні не спеціалізованих, фермерських, дрібних, малих та середніх сільськогосподарських підприємств, враховуючи те, що вимоги вказаного нормативного акту до них не можна застосувати, виникла необхідність у розробці Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб.

Для розв'язання зазначеної проблеми за участю Асоціації свинарів України на виконання пункту 16 протоколу № 2 від 17 листопада 2014 року засідання Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при Кабінеті Міністрів України, а також враховуючи вимоги Розділів 4-5 «Кодексу здоров'я наземних тварин» МЄБ, розроблено проект наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Інструкції щодо утримання свиней з метою недопущення поширення інфекційних хвороб» (далі – проект наказу). Проект наказу враховує міжнародні принципи компартиментизації та дозволить відповідальним товаровиробникам застосовувати механізми із отримання окремого зоосанітарного статусу для власного свинопоголів'я що дозволить зберігати за собою право участі в міжнародній та внутрішньодержавній торгівлі в умовах навколишнього епізоотичного неблагополуччя.

Розробка та затвердження проекту наказу є своєчасною, доцільною, підтримується Асоціацією свинарів України, доведена вимогами часу та давно назріла.

Необхідністю прийняття проекту наказу є забезпечення виконання першочергових ветеринарно-санітарних заходів щодо недопущення занесення на територію господарств збудників інфекційних хвороб свиней та отримання окремого зоосанітарного статусу.

Основні групи (підгрупи), на які проблема справляє вплив:

Групи (підгрупи)	Так	Ні
Громадяни	+	
Держава	+	
Суб'єкти господарювання,	+	
У тому числі суб'єкти малого підприємництва	+	

II. Цілі державного регулювання

Основною ціллю державного регулювання є значне зменшення або усунення ризиків виникнення та поширення захворювання свиней на інфекційні хвороби, забезпечення стійкого епізоотичного благополуччя в державі і створення умов та можливості для добросовісних свиногосподарств щодо створення окремого зоосанітарного статусу поголів'я (компартаменту) з метою збереження торгівлі в умовах епізоотичного неблагополуччя.

III. Визначення та оцінка альтернативних способів досягнення цілей

Можливі способи досягнення цілей	Оцінка способу	Причини відмови від альтернативних аргументи щодо обраного способу	відмови від способів, переваги
Збереження status quo	Спосіб оцінюється, як такий, що потребує вдосконалення та не відповідає міжнародній практиці.	Такий спосіб не забезпечить зменшення або усунення ризиків виникнення та поширення захворювання свиней на інфекційні хвороби, зокрема АЧС, та забезпечення стійкого епізоотичного благополуччя в державі. Відсутність контролю за станом біобезпеки в свинарських господарствах, за їх роботою в «закритому» режимі та, як наслідок, ризик занесення в господарства збудників інфекційних хвороб свиней, в першу чергу АЧС. Отримання сировини та продукції свинарства сумнівної якості, а іноді і небезпечної для здоров'я тварин	

		та людей.
Інший, від запропонованого способу (саморегуляція)	Спосіб оцінюється, як сумнівний, загрожуючий, такий, що потребує вдосконалення.	Не забезпечить врегулювання зазначеного питання. Як наслідок можна очікувати поширення захворювання свиней на інфекційні хвороби, зокрема АЧС, та низький рівень забезпечення епізоотичного благополуччя в державі. Понесення значних витрат державного бюджету від втрати торгівельних можливостей, статусу благополуччя, а також витрат суб'єктами господарювання у разі захворювання свиней.
Обраний спосіб	Забезпечує досягнення цілей державного регулювання та створення нормативно-правового поля щодо можливості збереження торгівлі для підприємців із належними умовами біобезпеки.	Запропонований спосіб вирішення зазначеної проблеми є найбільш доцільним та адекватним з огляду на можливість виконувати чіткий перелік ветеринарно-санітарних заходів та вимог, направлених на підтримання необхідного санітарного стану в господарствах для утримання свиней, як наслідок, зниження ризику занесення збудників інфекційних хвороб свиней, зокрема АЧС, у свиногосподарствах всіх форм власності, що в подальшому забезпечить епізоотичне благополуччя в галузі свинарства та в державі в цілому, отримувати якісну та безпечну продукцію для споживання населення. Забезпечує дотримання принципів державної регуляторної політики, створює умови для підприємців (господарств) із належними умовами біобезпеки, для збереження права торгівлі в умовах епізоотичного неблагополуччя. Створює нормативне підґрунтя для внесення змін у діючі інструкції.

Затвердження проекту наказу надасть можливість забезпечити всі сфери інтересів, зокрема, держави, суб'єктів господарювання та громадян.

Вигоди	Витрати
Сфера інтересів держави	
Надасть можливість захистити державні інтереси в галузі свинарства, забезпечить позитивний імідж	Витрати державного та місцевих бюджетів, пов'язані

через статус епізоотичного благополуччя країни, нерозповсюдження збудників інфекційних хвороб свиней та можливість виходу продукції свинарства на міжнародні ринки.	із запровадженням наказу, відсутні.
Сфера інтересів суб'єктів господарювання	
Узгодження інтересів бізнесу та держави, чітке визначення переліку ветеринарно-санітарних заходів та вимог, направлених на підтримання необхідного санітарного стану в господарствах для утримання свиней. Крім того, здійснення самоконтролю за виконанням ветеринарно-санітарних вимог суб'єктами господарювання надає можливість у подальшому зменшити або усунути ризики виникнення та поширення захворювання свиней на інфекційні хвороби.	Витрати, пов'язані із запровадженням наведеного наказу у суб'єктів господарювання на проведення ветеринарно-санітарних заходів у свинарських господарствах, діагностичних досліджень та профілактики інфекційних хвороб свиней.
Сфера інтересів громадян	
Захист інтересів громадян шляхом отримання здорового поголів'я свиней у свиногосподарствах всіх форм власності, що забезпечить стабільне епізоотичне та епідемічне благополуччя України. Покращання показників безпеки та якості харчової продукції.	Витрати, пов'язані із запровадженням наведеного наказу у громадян, відсутні.

IV. Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей

Враховуючи вищенаведені позитивні та негативні сторони альтернативних способів досягнення мети, доцільно прийняти розроблений проект наказу.

V. Механізми та заходи, які забезпечать розв'язання визначеної проблеми

Для розв'язання зазначеної проблеми розроблено проект наказу, що дасть можливість впорядкувати проведення ветеринарно-санітарних заходів у господарствах, що утримують свиней, визначить порядок контролю за епізоотичним станом, зоосанітарним статусом серед свиней, порядок їх транспортування, продажу.

Прийняття проекту наказу надасть змогу створити умови для недопущення захворювання свиней у свиногосподарствах всіх форм власності на інфекційні хвороби, зокрема АЧС, забезпечити благополучну епізоотичну ситуацію галузі свинарства та держави в цілому, отримувати якісну та безпечну продукцію для споживання людьми, а також надасть можливість територіальним органам Держпродспоживслужби України виявити та усунути недоліки у їх роботі, що знизить ризик занесення та розповсюдження інфекцій всередині держави та за її межі.

У відповідності до світової практики організація роботи по забезпеченню виконання ветеринарно-санітарних вимог до утримання свиней та

відповідальність за це покладається на суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб, діяльність яких пов'язана з утриманням та обігом свиней.

У разі прийняття проекту наказу власники тварин, спеціалісти ветеринарної медицини зможуть у повній мірі організувати проведення необхідних ветеринарно-санітарних заходів та необхідних спеціальних заходів, направлених на недопущення занесення інфекційних хвороб свиней у спеціалізовані свиногосподарства та особисті підсобні господарства населення, що в подальшому забезпечить епізоотичне благополуччя господарств, нерозповсюдження збудників інфекційних хвороб на території України, можливість виходу продукції свинарства на міжнародні ринки та збереження права вести торгівлю в умовах епізоотичного неблагополуччя у відповідності до положень «Кодексу здоров'я наземних тварин МЕБ», правила якого розповсюджуються на 180 країн членів Міжнародного епізоотичного бюро (Всесвітня організація охорони здоров'я тварин).

VI. Оцінка виконання вимог регуляторного акта залежно від ресурсів, якими розпоряджаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні проваджувати або виконувати ці вимоги

Суб'єкти господарської діяльності та/або фізичні особи несуть матеріальні затрати, які складаються із затрат на забезпечення належного рівня біозахисту господарств, організації та забезпечення захисту свиногосподарств від занесення інфекційних хвороб свиней, їх розповсюдження в самих господарствах та за їх межами, проведення профілактичних та діагностичних заходів, які значно менші ніж витрати від захворювання свиней, їх знищення та проведення протиепізоотичних заходів в межах осередку захворювання та загрозованої зони у відповідності до діючої інструкції, яка відповідає міжнародним вимогам.

VII. Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акта

Враховуючи безперервність функціонування галузей ветеринарної медицини та свинарства, наказ доцільно запроваджувати на необмежений термін, його дія буде постійною на термін дії Закону України «Про ветеринарну медицину» та буде залежати від змін у законодавстві в Україні.

VIII. Визначення показників результативності дії регуляторного акта

Враховуючи стрімкий розвиток свинарства в Україні, епізоотичний стан серед свиногоголів'я потребує прозорості вимог та можливості саморегулювання, організації сучасного державного контролю. Показниками результативності впровадження проекту наказу буде зменшення захворювання свиней у свиногосподарствах всіх форм власності на інфекційні хвороби, забезпечення благополучної епізоотичної ситуації галузі свинарства та держави в цілому, отримання якісної та безпечної продукції для споживання населення, диверсифікація ринку свинини українського виробництва. Сприяння створенню відповідного рівня біобезпеки (компартаменту) у господарствах, які є суб'єктами міжнародної торгівлі з метою збереження торгівлі та уникнення

знищення поголів'я у випадку потрапляння до осередку захворювання (за наявності від'ємних результатів моніторингу).

Кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта

Дія буде поширюватися на всіх суб'єктів незалежно від форми власності, які здійснюють господарську діяльність в галузі свинарства.

За даними Державної служби статистики України, станом на 01.01.2016 поголів'я свиней в Україні розподілялося таким чином:

- господарства населення – 3375 тис. голів;
- фермерські господарства – 276 тис. голів;
- сільськогосподарські підприємства – 3704 тис. голів, з них:
 - дрібні (до 19 голів) – 2,2 тис. голів у 241 підприємстві;
 - малі господарства (від 20 до 200 голів) – 82,8 тис. голів у 936 підприємствах;
 - середні господарства (від 201 до 3000 голів) – 669,5 тис. голів у 1020 підприємствах;
 - спеціалізовані господарства (від 3000 голів і більше) – 2949 тис. голів у 283 підприємствах.

Рівень поінформованості суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб - вище середнього за рахунок:

а) суб'єкти господарювання та фізичні особи можуть ознайомитися з проектом наказу, який розміщено на сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів www.consumer.gov.ua;

б) у разі прийняття, наказ буде розміщено на сайті Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів www.consumer.gov.ua, на сайті Верховної Ради України www.rada.gov.ua;

в) суб'єкти та фізичні особи будуть поінформовані з основних положень акта під час проведення планових протиепізоотичних заходів при допомозі державних та приватних лікарів ветеринарної медицини.

Прийнятий наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Ветеринарно-санітарних вимог до утримання свиней» буде доведено до відома територіальних органів Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

IX. Визначення заходів, за допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності дії регуляторного акта

Відстеження результативності регуляторного акта буде здійснюватися шляхом обробки статистичної звітності Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, де будуть визначатися об'єкти контролю та нагляду, зони підвищеного ризику, які потребують повторного обстеження, досліджень та проведення відповідних протиепізоотичних заходів.

Базове відстеження здійснюватиметься до дня набрання чинності проекту шляхом моніторингу статистичних даних за результатами державного нагляду щодо виконання суб'єктами господарювання ветеринарно-санітарних вимог.

Повторне відстеження здійснюватиметься через рік після набрання чинності постанови, але не пізніше ніж через два роки шляхом порівняння

результативності показників, визначених під час проведення базового відстеження.

Періодичне відстеження здійснюватиметься раз на три роки, починаючи з дня виконання заходів з повторного відстеження шляхом порівняння показників із аналогічними показниками, що встановлені під час повторного відстеження.

У разі виявлення неврегульованих та проблемних моментів шляхом проведення аналізу показників дії цього акта, ці моменти буде виправлено внесенням відповідних змін.

Голова
Держпродспоживслужби України

Володимир ЛАПА